

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Постанова Верховного Суду України від 2 березня 2016 року у справі N 6-2491цс15

У випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати з рішення суду. У такому разі, якщо між сторонами наявні деліктні, а не зобов'язальні правовідносини, положення статті 625 ЦК України не застосовуються.

Статтею 625 ЦК України визначено загальні правила відповідальності за порушення грошового зобов'язання, її дія поширюється на всі види грошових зобов'язань, якщо інше не передбачено спеціальними нормами, що регулюють суспільні відносини з приводу виникнення, зміни чи припинення окремих видів зобов'язань. Дія статті поширюється на порушення грошового зобов'язання, яке існувало між сторонами до ухвалення рішення суду. При цьому частина п'ята статті 11 ЦК України, в якій ідеться про те, що у випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати з рішення суду, не дає підстав для застосування положень статті 625 ЦК України у разі наявності між сторонами деліктних, а не зобов'язальних правовідносин.

Суд, визнаючи недійсним договір купівлі-продажу, застосував двосторонню реституцію, на виконання якої вирішив стягнути з відповідачів на користь позивача отримані від нього за продаж будинку кошти, які відповідачі не повернули. У зв'язку із цим застосуванню підлягає стаття 1212 ЦК України, згідно з якою особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуте майно), зобов'язана повернути потерпілому це майно.

Якщо без достатньої правової підстави набуваються або зберігаються гроші (як готівкові, так і безготівкові), на них нараховуються відсотки згідно зі статтею 536 ЦК України з того часу, коли набувач дізнався або повинен був дізнатися про безпідставність набуття або збереження грошових коштів.

У разі стягнення безпідставно набутих чи одержаних грошей нараховуються відсотки відповідно до статті 536 ЦК України й унеможливується стягнення 3 % річних від простроченої суми відповідно до частини другої статті 625 цього Кодексу.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/8A1B07F03D7D67F0C2257F72004103D2](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/8A1B07F03D7D67F0C2257F72004103D2)

Постанова Верховного Суду України від 26 січня 2016 року у справі № 21-4781а15

Первинні документи, які стали підставою для формування податкового кредиту та валових витрат, виписані контрагентом, фіктивність господарської діяльності якого встановлена вироком суду, не можуть вважатися належно оформленими та підписаними повноважними особами звітними документами, які посвідчують факт придбання товарів, робіт чи послуг.

Надання податковому органу належним чином оформлених документів, передбачених законодавством про податки та збори, з метою одержання податкової вигоди є підставою для її одержання, якщо податковий орган не встановив та не довів, що відомості, які містяться в цих документах, неповні, недостовірні та (або) суперечливі, є наслідком укладення нікчемних

правочинів або коли відомості ґрунтуються на інших документах, недійсність даних в яких встановлена судом.

Первинні документи, які стали підставою для формування податкового кредиту та валових витрат, виписані контрагентом, фіктивність господарської діяльності якого встановлена вироком суду, не можуть вважатися належно оформленими та підписаними повноважними особами звітними документами, які посвідчують факт придбання товарів, робіт чи послуг, а тому віднесення відображених у них сум ПДВ до податкового кредиту є безпідставними.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/27EDDF01CE082D74C2257F740041D101](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/27EDDF01CE082D74C2257F740041D101)

Постанова Верховного Суду України від 15 грудня 2015 року у справі № 21-5231а15

Дії контролюючого органу щодо внесення до автоматизованої інформаційної системи змін показників податкової звітності суб'єктів господарювання в частині податкового кредиту та податкових зобов'язань на підставі акту перевірки без прийняття податкових повідомлень-рішень не породжують правових наслідків для платників податків та не порушують їхні права.

Для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючого органу використовується інформація, що надійшла за результатами податкового контролю, і така інформація не може бути виключена з баз даних, якщо дії зі здійснення такого контролю не визнані протиправними в установленому порядку.

Тобто, висновки, викладені в акті перевірки, є відображенням дій працівників податкових органів і самі по собі не породжують правових наслідків для платника податків та, відповідно, такий акт не порушує прав останнього. Включення суб'єктом владних повноважень до бази даних інформації про таку перевірку не створює жодних перешкод для діяльності платника податку.

За таких обставин дії контролюючого органу щодо внесення до електронної бази даних інформації, отриманої внаслідок проведення податкової перевірки, у тому числі й складеного за її результатами акту, є лише службовою діяльністю працівників податкового органу на виконання своїх професійних обов'язків по збиранню доказової інформації щодо наявності чи відсутності документального підтвердження відповідних операцій, якщо дії зі здійснення такого контролю не визнані протиправними в установленому порядку. Зазначені дії самі по собі не створюють для платника податків жодних правових наслідків у вигляді зміни або припинення його прав та не породжують для нього обов'язкових юридичних наслідків.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/3E8D39571D24DE02C2257F3E002DE5B9](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/3E8D39571D24DE02C2257F3E002DE5B9)

Постанова Верховного Суду України від 24 лютого 2016 року у справі № 6-3077цс15

Якщо законом встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, то це виключає юрисдикцію адміністративних судів у такій категорії справ.

За приписами статті 383 ЦПК України сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду зі скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їх права чи свободи.

Скарга на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби подається до суду, який видав виконавчий документ (частина друга статті 384 ЦПК України).

Справи за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи посадової особи державної виконавчої служби розглядаються судом за загальними правилами ЦПК України з особливостями, встановленими статтею 386 цього Кодексу, за участю державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, рішення, дії або бездіяльність якої оскаржуються.

Отже, якщо законом встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, то це виключає юрисдикцію адміністративних судів у такій категорії справ.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/EBE2E1F87113BE6EC2257F720040DB53](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/EBE2E1F87113BE6EC2257F720040DB53)

Постанова Верховного Суду України від 2 березня 2016 року у справі № 6-224цс16

При об'єднанні в позовній заяві, поданій згідно правил ЦПК України, вимог, які підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, суд відкриває провадження у справі в частині вимог, які належать до цивільної юрисдикції, і відмовляє у відкритті провадження у справі щодо вимог, коли їх розгляд проводиться за правилами іншого виду судочинства.

Згідно з частиною другою статті 118 ЦПК України позивач має право об'єднати в одній позовній заяві кілька вимог, пов'язаних між собою.

Проте, відповідно до статті 16 ЦПК України не допускається об'єднання в одне провадження вимог, які підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, якщо інше не встановлено законом.

Вимоги позивача до кількох відповідачів можуть бути об'єднані в одне провадження, якщо ці вимоги однорідні, зокрема такі, які нерозривно пов'язані між собою, або від вирішення однієї з них залежить вирішення інших. Таке об'єднання не допускається, якщо відсутня спільність предмета позову.

Оскільки не допускається об'єднання в одне провадження вимог, які підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, якщо інше не встановлено законом, суд відкриває провадження у справі в частині вимог, які належать до цивільної юрисдикції, і

відмовляє у відкритті провадження у справі щодо вимог, коли їх розгляд проводиться за правилами іншого виду судочинства.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/2EEF3D7F16844279C2257F7200410B21](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/2EEF3D7F16844279C2257F7200410B21)

Постанова Верховного Суду України від 2 березня 2016 року у справі № 6-2307цс15

Суд апеляційної інстанції не вправі розглядати заяву про застосування строків позовної давності за заявою сторони, яка не брала участь у розгляді справи судом першої інстанції.

За змістом частин третьої, четвертої статті 267 ЦК України позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення.

Згідно частини першої статті 232 ЦПК України заочне рішення підлягає скасуванню, якщо судом буде встановлено, що відповідач не з'явився в судові засідання та не повідомив про причини неявки з поважних причин і докази, на які він посилається, мають істотне значення для правильного вирішення справи.

Відповідно до частини першої статті 303 ЦПК України під час розгляду справи в апеляційному порядку апеляційний суд перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів апеляційної скарги та вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Суд апеляційної інстанції при розгляді справи здійснює перевірку і оцінку фактичних обставин справи та їх юридичну кваліфікацію в межах доводів апеляційної скарги, які вже були предметом розгляду в суді першої інстанції.

Нові матеріально-правові вимоги, які не були предметом розгляду в суді першої інстанції, не приймаються та не розглядаються судом апеляційної інстанції. Той факт, що сторона не брала участі у розгляді справи судом першої інстанції у випадках, передбачених законом може бути підставою для скасування рішення суду першої інстанції, а не для вирішення апеляційним судом її заяви про застосування позовної давності.

Рішення по суті спору ухвалюється судом першої інстанції, а на стадії апеляційного провадження здійснюється лише перевірка законності та обґрунтованості рішення суду, а враховуючи те, що стаття 267 ЦК України є нормою матеріального права, суд апеляційної інстанції не вправі розглядати заяву про застосування строків позовної давності.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/37CFEA970085469DC2257F72004F5C4C](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/37CFEA970085469DC2257F72004F5C4C)

Постанова Верховного Суду України від 2 березня 2016 року у справі № 6-3090цс15

Норма статті 388 ЦК України може застосовуватись як підстава позову про повернення майна від добросовісного набувача, якщо майно вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно, не з їхньої волі іншим шляхом, яке було відчужене третій особі, якщо між власником та володільцем майна не існує жодних юридичних відносин.

Згідно з частинами першою та другою статті 1212 ЦК України особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуте майно), зобов'язана повернути потерпілому це майно. Особа зобов'язана повернути майно і тоді, коли підстава, на якій воно було набуте, згодом відпала.

Права особи, яка вважає себе власником майна, підлягають захисту шляхом задоволення позову до володільця, з використанням правового механізму, встановленого статтею 1212 ЦК України у разі наявності правових відносин речово-правового характеру безпосередньо між власником та володільцем майна.

Такий спосіб захисту можливий шляхом застосування кондиційного позову, якщо для цього існують підстави, передбачені статтею 1212 ЦК України, які дають право витребувати в набувача це майно.

Відповідно до закріпленого в статті 387 ЦК України загального правила власник має необмежене право витребувати майно із чужого незаконного володіння.

Витребування майна шляхом віндикації застосовується до відносин речово-правового характеру, зокрема якщо між власником і володільцем майна немає договірних відносин і майно перебуває у володільця не на підставі укладеного з власником договору.

Право власника на витребування майна від добросовісного набувача на підставі частини першої статті 388 ЦК України залежить від того, у який спосіб майно вибуло з його володіння. Ця норма передбачає вичерпне коло підстав, коли за власником зберігається право на витребування свого майна від добросовісного набувача.

Однією з таких підстав є вибуття майна з володіння власника або особи, якій він передав майно, не з їхньої волі іншим шляхом.

За змістом статті 388 ЦК України випадки витребування майна власником від добросовісного набувача обмежені й можливі за умови, що майно вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно, поза їх волею.

Наявність у діях власника волі на передачу майна іншій особі унеможливорює витребування майна від добросовісного набувача.

Норма статті 388 ЦК України може застосовуватись як підстава позову про повернення майна від добросовісного набувача, якщо майно вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно, не з їхньої волі іншим шляхом, яке було відчужене третій особі, якщо між власником та володільцем майна не існує жодних юридичних відносин.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/415BD112C69C3868C2257F72004F537E](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/415BD112C69C3868C2257F72004F537E)

Постанова Верховного Суду України від 1 березня 2016 року у справі № 816/1993/15

Податок з доходів фізичних осіб та єдиний соціальний внесок мобілізованим працівникам не нараховується, оскільки компенсаційні виплати з бюджету у межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період звільнені від нарахування зазначених платежів.

Оскільки норми законодавства України (ст. 119 КЗпП України) не передбачають прямої виплати коштів мобілізованим працівникам з Державного бюджету України, то вказані виплати можуть здійснюватися роботодавцями з подальшою компенсацією відповідних витрат за рахунок коштів Державного бюджету України.

Враховуючи ту обставину, що Кабінет Міністрів України в 2014 році не визначив порядку виплати компенсації підприємствам у межах середнього заробітку мобілізованим працівникам з Державного бюджету України, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку про відсутність підстав для нарахування і сплати податку з доходів фізичних осіб та єдиного соціального внеску мобілізованим працівникам, оскільки компенсаційні виплати з бюджету у межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період звільнені від нарахування зазначених платежів.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56580887>

Постанова Верховного Суду України від 24 лютого 2016 року у справі № 6-2784цс15

Суд при поділі спільної сумісної власності подружжя може ухвалити рішення про припинення права особи на частку у спільному майні без попереднього внесення позивачем вартості частки на депозитний рахунок суду, здійснивши зарахування зустрічних однорідних грошових вимог сторін і зменшити на їх суму розмір заборгованості відповідача.

При поділі майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, в разі, якщо речі є неподільними, присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно допускається лише за його згодою та за умови попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду (частини четверта, п'ята статті 71 СК України).

У разі недосягнення такої згоди між подружжям може застосовуватися стаття 365 ЦК України за наявності для цього відповідних підстав і суд може присудити одному з подружжя річ у натурі, а іншому – грошову компенсацію з підстав, передбачених цією статтею.

За частиною другою статті 365 ЦК України суд постановляє рішення про припинення права особи на частку у спільному майні за умови попереднього внесення позивачем вартості цієї частки на депозитний рахунок суду.

Статтею 601 ЦК України визначено, що зобов'язання припиняється зарахуванням зустрічних однорідних вимог, строк виконання яких настав, а також вимог, строк виконання яких не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги.

Зарахування зустрічних вимог може здійснюватися за заявою однієї зі сторін.

Допускається зарахування однорідних вимог, які випливають з різних підстав; строк виконання таких вимог не настав, не встановлений або визначений моментом пред'явлення.

Ця норма не виключає часткового зарахування, згідно з яким менше за розміром зобов'язання припиняється повністю, а більше – збільшується на суму залику.

Шляхом зарахування можуть припинятися зобов'язання на будь-якій стадії їх існування, навіть після порушення виконавчого провадження щодо виконання одного із зустрічних зобов'язань.

У справі, яка переглядається, апеляційний суд, з висновками якого погодився суд касаційної інстанції, дійшов обґрунтованого висновку про наявність підстав для припинення права власності відповідача на 1/2 частину квартири та можливості зарахувати зустрічні

однорідні грошові вимоги сторін і зменшити на їх суму розмір заборгованості відповідача перед позивачкою.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/A4FBF01161469C88C2257F6A0034C0D0](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/A4FBF01161469C88C2257F6A0034C0D0)

Постанова Верховного Суду України від 24 лютого 2016 року у справі № 6-50цс16

Письмова форма договору позики внаслідок його реального характеру є доказом не лише факту укладення договору, а й передачі грошової суми позичальнику.

Поняття договору позики визначено статтею 1046 ЦК України, згідно з якою за цим договором одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості.

За своїми ознаками договір позики є реальним, оплатним або диспозитивно безоплатним, одностороннім, строковим або безстроковим.

Договір позики вважається укладеним в момент здійснення дій з передачі предмета договору на основі попередньої домовленості (пункт 2 частини першої статті 1046 ЦК України).

Ця особливість реальних договорів зазначена в частині другій статті 640 ЦК України, за якою якщо відповідно до акта цивільного законодавства для укладення договору необхідні також передання майна або вчинення іншої дії, договір є укладеним з моменту передання відповідного майна або вчинення певної дії.

Письмова форма договору позики внаслідок його реального характеру є доказом не лише факту укладення договору, а й передачі грошової суми позичальнику.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/A965F9BB15B682BCC2257F680041CCE2](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/A965F9BB15B682BCC2257F680041CCE2)